

Sygn. akt I Ns 526/16

POSTANOWIENIE

Dnia 30 maja 2017 r.

Sąd Rejonowy w Ciechanowie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący - SSR Lidia Grzelak

Protokolant - st. sekr. sąd. Jolanta Dziki

po rozpoznaniu na rozprawie

w dniu 16 maja 2017 r. w Ciechanowie

sprawy z wniosku A. Z. (1)

z udziałem (...) S.A. w W.

o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu spadku

postanawia:

I odmówić zatwierdzenia uchylenia się przez wnioskodawczynię A. Z. (1) od skutków prawnych złożonego w dniu 18 grudnia 2015 r. oświadczenia o przyjęciu spadku po A. Z. (2) s. K. i H. z d. S. zmarłym dnia 10 listopada 2015 r. w L. – en – H., ostatnio stale zamieszkałym w S. gmina S.;

II zasądzić od wnioskodawczyni A. Z. (1) na rzecz uczestnika postępowania (...) S.A. w W. kwotę 137,00 zł (sto trzydzieści siedem złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sygn. akt I Ns 526/16

UZASADNIENIE

Wnioskodawczyni A. Z. (1) wystąpiła w dniu 15 listopada 2016 r. do Sądu Rejonowego w Ciechanowie z wnioskiem o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych złożenia oświadczenia o przyjęciu spadku wprost po mężu A. Z. (2), synu K. i H., zmarłym dnia 10 listopada 2015 r. w L.-en-H., ostatnio stale zamieszkałym w S. gmina S., składając jednocześnie oświadczenie o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza.

Uczestnik postępowania (...) S.A. w W. wniósł o oddalenie wniosku i zasądzenie na jego rzecz zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd ustalił, co następuje:

A. Z. (2), syn K. i H., zmarł dnia 10 listopada 2015 r. w L.-en-H. (Belgia). Na stałe zamieszkiwał w S. gmina S.. A. Z. (2) był żonaty z A. Z. (1). Miał dwoje małoletnich dzieci: P. Z. i M. Z. (bezsporne).

A. Z. (2) pracował poza granicami Polski, zwykle na terenie Francji, od 2013 r. Pracował przez 2 - 3 miesiące, a przez kolejne dwa tygodnie - miesiąc miał przerwę, którą spędzał w Polsce (zeznanie wnioskodawczyni A. Z. (1) k. 84 nagranie rozprawy z 16.05.2017 - 00:26:24 - 00:43:29)

A. Z. (2) i A. Z. (1) zawarli związek małżeński w 2001 r. Około 2008 r. zawarli umowę o rozdzielnosci majątkowej, gdy A. Z. (1) dowiedziała się o zadłużeniu obciążającym jej męża. Małżonkowie Z. posiadali wspólny rachunek bankowy w Banku (...) w B.. Gdy A. Z. (2) rozpoczął pracę poza granicami Polski, założył rachunek bankowy w (...) S.A. w W.. A. Z. (1) nie dysponowała dostępem do tego rachunku. W dniu 28 marca 2015 r. A. Z. (2) zapłacił zaliczkę na zakup nieruchomości w kwocie 30000,00 zł. W dniu 20 maja 2015 r. A. Z. (2) zawarł z (...) S.A. w W. umowę kredytu gotówkowego nr (...) na kwotę 49279,56 zł. A. Z. (1) nie wiedziała przed śmiercią męża o zawarciu przez niego wskazanej umowy kredytu gotówkowego; mąż nic z nią nie uzgadniał. Do śmierci A. Z. (2) kredyt spłacany był zgodnie z umową. W dniu 20 września 2015 r. A. Z. (2) zapłacił za samochód marki A. (...) przeznaczony dla żony A. Z. (1) kwotę 14000,00 zł. A. Z. (1) nie wiedziała również w jakiej wysokości mąż A. Z. (2) otrzymywał wynagrodzenie. Wynagrodzenie, które otrzymywał kształtowało się w granicach od około 5000 złotych do 10000 złotych w zależności od miesiąca. A. Z. (2) płacił alimenty na córkę P. Z. i syna M. Z. w łącznej wysokości 1000,00 zł miesięcznie (umowa k. 48 - 53, zestawienie operacji k. 63 - 81, zeznanie wnioskodawczyni A. Z. (1) k. 84 nagranie rozprawy z 16.05.2017 - 00:26:24 - 00:43:29, 00:43:29 - 01:19:30).

W dniu 18 grudnia 2015 r. A. Z. (1) złożyła oświadczenie w formie aktu notarialnego przed notariuszem B. B. prowadzącą Kancelarię Notarialną w C. o przyjęciu spadku po mężu A. Z. (2) bez ograniczenia za długi spadkowe (przyjęcie proste). Jednocześnie, działając jako przedstawicielka ustawowa małoletnich P. Z. i M. Z., przyjęła spadek po ich ojcu A. Z. (2) z dobrodziejstwem inwentarza. Zgodnie z aktem poświadczenia dziedziczenia, sporządzonym w formie aktu notarialnego rep. A nr (...) z dnia 18 grudnia 2015 r. przed notariuszem B. B. prowadzącą Kancelarię Notarialną w C., spadek po A. Z. (2) s. K. i H., zmarłym dnia 10 listopada 2015 r. w L.-en-H. (Belgia), ostatnio stale zamieszkałym w S. gmina S., na podstawie ustawy nabyli żona A. Z. (1) oraz dzieci: P. Z. i M. Z. po 1/3 części (bezsporne).

W dniu 22 grudnia 2015 r. A. Z. (1) złożyła w (...) S.A. w W. pisemne oświadczenie o zgonie męża A. Z. (2), załączając odpis zupełny aktu zgonu męża. Złożyła ponadto pisemną dyspozycję wypłaty środków z rachunków bankowych posiadanych przez A. Z. (2) w tym banku (zgłoszenie śmierci klienta k. 37 - 38, dyspozycja związana ze śmiercią klienta k. 39, , dyspozycja wypłaty k. 40).

Pismem z dnia 20 stycznia 2016 r. (...) S.A. w W. zawiadomił A. Z. (1) o istnieniu zobowiązań finansowych spadkodawcy, w tym wynikających z umowy kredytu gotówkowego z dnia 20 maja 2015 r., proponując jednocześnie spłatę zadłużenia w ratach, jak również o wysokości środków znajdujących się na rachunku depozytowym. Na wniosek A. Z. (1) bank przesłał jej w dniu 19 maja 2016 r. umowę kredytu gotówkowego z dnia 20 maja 2015 r. oraz historię rachunku bankowego. Następnie pismem z dnia 7 sierpnia 2016 r. bank wyjaśnił A. Z. (1) kwestie związane z zadłużeniem spadkodawcy (korespondencja k. 41 - 42, 43 - 44, 45, 46, 47, 54).

W dniu 29 kwietnia 2016 r. (...) S.A. w W. wypłacił A. Z. (1) jako spadkobiercy A. Z. (2) całość aktywów znajdujących się na jego rachunku bankowym tj. kwotę 11112,90 zł (zestawienie operacji k. 55).

W dniu 20 października 2016 r. A. Z. (1) otrzymała z (...) S.A. w W. pismo z dnia 14 października 2016 r. wzywające ją do spłaty w ciągu 30 dni długu spadkowego w kwocie 45448,02 zł z tytułu kredytu gotówkowego udzielonego spadkodawcy A. Z. (2) na podstawie umowy z dnia 20 maja 2015 r. (wezwanie k. 14).

Powyższy stan faktyczny, Sąd ustalił na podstawie powołanych wyżej dowodów, przy czym okoliczności sprawy dotyczące jej meritum nie są sporne. Podstawą ustaleń były również akta sprawy I Ns 677/15 i zgromadzone tam dokumentów, nie kwestionowane przez strony. Sąd uznał też za wiarygodne zeznania wnioskodawczyni A. Z. (1), które znajdują potwierdzenie w dowodach w postaci dokumentów, jak też - z uwagi na treść - nie budzą wątpliwości Sądu.

Spornym natomiast pomiędzy wnioskodawczynią A. Z. (1) a uczestnikiem postępowania (...) S.A. w W. była kwestia czy wnioskodawczyni jako spadkobierca A. Z. (2) dołożyła należytej staranności w ustaleniu rzeczywistego stanu majątku spadkowego przed złożeniem w dniu 18 grudnia 2015 r. oświadczenia o przyjęciu spadku bez ograniczenia za długi spadkowe (przyjęciu wprost).

W ocenie Sądu, zeznania świadka I. M. (k. 83 nagranie rozprawy z 16.05.2017 - 00:04:53 - 00:23:21), aczkolwiek wiarygodne, nie mają znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. Wprawdzie świadek I. M. była obecna podczas rozmowy wnioskodawczyni A. Z. (1) z pracownikiem banku, jednakże nie znała wszystkich okoliczności sprawy, a rozmowa, której była świadkiem bezpośrednio poprzedzała wypłatę środków zgromadzonych na rachunku bankowym spadkodawcy wnioskodawczyni zgodnie z jej dyspozycją w kwietniu 2016 r.

Sąd zważył, co następuje.

Postępowanie w sprawach uchylenia się od skutków prawnych wadliwego oświadczenia spadkobiercy bądź nie złożenia oświadczenia w terminie zostały unormowane w art. 1019 kc i w art. 690 kpc.

Zgodnie z art. 1019 § 1 kc, jeżeli oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku zostało złożone pod wpływem błędu lub groźby, stosuje się przepisy o wadach oświadczenia woli z następującymi zmianami:

- 1) uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia powinno nastąpić przed sądem,
- 2) spadkobierca powinien jednocześnie oświadczyć, czy i jak spadek przyjmuje, czy też go odrzuca.

Wykonanie prawa do uchylenia się od skutków prawnych swego oświadczenia woli następuje przez złożenie odpowiedniego oświadczenia woli. Wymagane jest w tym zakresie zatwierdzenie tego oświadczenia przez Sąd.

Podnoszone przez wnioskodawczynię A. Z. (1), a przede wszystkim przytaczane fakty, wskazują, że podstawą jej wniosku jest norma art. 1019 § 1 kc, albowiem domaga się zatwierdzenia przez Sąd uchylenia się od skutków prawnych złożenia oświadczenia o przyjęciu spadku bez ograniczenia odpowiedzialności za długi (przyjęcie wprost) złożonego pod wpływem błędu.

Wnioskodawczyni A. Z. (1) złożyła ponadto w dniu 10 listopada 2016 r. oświadczenia o przyjęciu spadku po mężu A. Z. (2) z dobrodziejstwem inwentarza.

Dla wywołania zamierzonego przez wnioskodawczynię skutku, należało więc wykazać, iż wystąpiły takie okoliczności, które miały wpływ i usprawiedliwiały złożenie przez nią oświadczenia o przyjęciu spadku po mężu A. Z. (2) bez ograniczenia odpowiedzialności za długi. Wnioskodawczyni podnosiła w zasadzie jedną zasadniczą okoliczność, a mianowicie, że miała zaufanie do męża i nie wiedziała o zawartej przez niego umowie kredytu gotówkowego w (...) S.A. w W.. Wnioskodawczyni podkreślała, że o zobowiązaniach spadkodawcy z tytułu kredytu gotówkowego dowiedziała się dopiero po otrzymaniu z wezwania z banku; wskazywała, że złożenie przez nią oświadczenia o przyjęciu spadku bez ograniczenia odpowiedzialności za długi spadkowe po mężu było wynikiem istotnego błędu, stwarzającego przekonanie, że gdyby wiedziała o wszystkich okolicznościach sprawy złożyłaby oświadczenie innej treści tj. o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza.

Zgodnie z art. 84 § 1 zd. 1 kc oraz art. 84 § 2 kc w zw. z art. 1019 § 1 kc spadkobierca może uchylić się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęcia lub odrzuceniu spadku złożonego pod wpływem błędu, jeżeli błąd ten dotyczył treści oświadczenia i był istotny. Błąd dotyczący treści oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu może dotyczyć w szczególności osoby spadkobiercy, czy też stanu majątku spadkowego. Natomiast błąd jest istotny, jeżeli uzasadnia przypuszczenie, że gdyby składający oświadczenie woli nie działał pod wpływem błędu i oceniał sprawę rozsądnie, nie złożyłby oświadczenia danej treści, lub też je złożył w określonej treści.

Co do zasady błąd taki, a więc mylne przekonanie o stanie majątku spadkodawcy, w tym przede wszystkim o braku długów po stronie spadkodawcy, jest błędem, który może przelozyc się na uchylenie się od skutków prawnych nie złożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku. Jednak możliwe jest to tylko wówczas, jeżeli to błędne przekonanie o braku długów, nie mogło zostać przez spadkobiercę zweryfikowane, to znaczy spadkobierca nie mógł przy zachowaniu należytej staranności ustalić rzeczywistego stanu majątku spadkowego. Innymi słowy skuteczne powołanie się na taki błąd jest wyłączone wtedy, gdy spadkobierca nie dochował należytej staranności polegającej na

podjęciu uzasadnionych w danych okolicznościach działań, zmierzających do ustalenia stanu spadku, których podjęcie doprowadziłoby do uzyskania stosownej wiedzy i w konsekwencji - do uniknięcia błędu.

Takiej wykładni przepisów art. 1019 kc i art. 690 kpc dokonał Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 30 czerwca 2005 r. w sprawie IV CK 799/04, a następnie zaaprobował ją w postanowieniu z dnia 18 marca 2010 r. w sprawie V CSK 337/09. Sąd orzekający w niniejszej sprawie w pełni podziela ten pogląd i przyjmuje go za własny.

Przekładając powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy, należy stwierdzić, iż wnioskodawczyni A. Z. (1), niewątpliwie pozostawała z mężem A. Z. (2) w bardzo dobrych relacjach osobistych. Z tego powodu obdarzała go dużym zaufaniem we wszystkich aspektach życia. Relacje te nie były adekwatne do stosunków majątkowych pomiędzy małżonkami Z.. Sąd ustalił, że małżonkowie od wielu lat pozostawali w ustroju rozdzielności majątkowej, co spowodowane było istnieniem zobowiązań obciążających A. Z. (2), o których początkowo wnioskodawczyni nie wiedziała. A. Z. (2) przed wyjazdem do pracy poza granice Polski nie uczestniczył finansowo w kosztach utrzymania rodziny, co spowodowało wystąpienie przez wnioskodawczynię o świadczenia alimentacyjne na rzecz małoletnich dzieci. A. Z. (2) płacił alimenty w łącznej wysokości 1000,00 zł miesięcznie. Wnioskodawczyni nie dysponowała wiedzą o wysokości miesięcznych dochodów męża. Małżonkowie nie uzgadniali ze sobą czynności o charakterze majątkowym. Przed wyjazdem do pracy we Francji A. Z. (2) zaprzestał korzystania ze wspólnego rachunku bankowego i otworzył nowy osobisty rachunek bankowy w innym banku, do którego wnioskodawczyni nie miała żadnego dostępu. Bez konsultacji z żoną A. Z. (2) zaciągnął kredyt w wysokości około 45000 złotych, choć zauważyć należy, że stanowił on jedynie kilkakrotność jego miesięcznych dochodów. A. Z. (2) spłacał go zgodnie z umową. W tych okolicznościach uznać należy, że pomimo dobrych stosunków osobistych pomiędzy małżonkami, nieuzasadnione było zaufanie wnioskodawczyni do męża w zakresie finansowym. Nie można również uznać, że stan ten uzasadniał przekonanie wnioskodawczyni co do braku zobowiązań obciążających jej męża w dacie jego śmierci. Niewątpliwie, wnioskodawczyni nie dysponowała wiedzą na temat sytuacji finansowej męża A. Z. (2). Nie podjęła jednak czynności zmierzających do ustalenia stanu spadku po zmarłym przed podjęciem decyzji o przyjęciu spadku bez ograniczenia odpowiedzialności za długi. Podkreślić należy, że wnioskodawczyni dysponowała czasem na wyjaśnienie wszystkich okoliczności, w tym sytuacji finansowej męża. Pomimo tego już w dniu 18 grudnia 2015 r. złożyła oświadczenia o przyjęciu spadku, zarówno w imieniu własnym, jak i małoletnich dzieci, których jest przedstawicielką ustawową. Przyjęcie spadku w imieniu małoletnich nastąpiło w dobrodziejstwem inwentarza; nie było przeszkód prawnych, aby również wnioskodawczyni przyjęła spadek w tym trybie.

Wskazówkę dla sposobu dokonywania rozstrzygnięć tego rodzaju stanów faktycznych Sąd upatruje w orzecznictwie m.in. Sądu Najwyższego, który to w postanowieniu z dnia 5 lipca 2012 r. w sprawie IV CSK 612/11, wskazał, że błędem istotnym spadkobiercy (art. 1019 § 1 kc w zw. z art. 84 § 2 kc) jest brak wiedzy o stanie spadku (długach spadkowych) mimo powziętych przez tego spadkobiercę odpowiednich, możliwych działań zmierzających do ustalenia rzeczywistego spadku. Zatem należy stwierdzić, iż Sąd Najwyższy wskazuje na wyraźny wymóg aktywizacji spadkobierców celem powzięcia informacji o ewentualnych pasywach spadku, przy uwzględnieniu całokształtu okoliczności dotyczących sytuacji rodzinnej spadkobierców po śmierci jednego z jej członków. Natomiast, gdy bierność spadkobiercy jest nieusprawiedliwiona w całokształcie okoliczności, nie może on uzyskać ochrony, o jakiej stanowi art. 1019 kc. Spadkobierca musi zatem podjąć odpowiednie i możliwie w danych stosunkach rodzinnych czynności celem pozyskania informacji w przedmiocie pozostawionego przez zmarłego majątku spadkowego.

W niniejszej sprawie wnioskodawczyni A. Z. (1), polegając jedynie na swoim zaufaniu do męża, poprzestała na przyjęciu, że mąż A. Z. (2) nie pozostawił zobowiązań. Zaufanie to ocenić należy krytycznie, w kontekście stosunków majątkowych łączonych wnioskodawczynię ze spadkodawcą. Małżonkowie pozostawali w ustroju rozdzielności majątkowej, spadkodawca płacił alimenty na rzecz małoletnich dzieci. A. Z. (1), jak wskazano powyżej, nie dysponowała żadną wiedzą na temat jego zamierzeń finansowych, zobowiązań, dochodów; nie dysponowała również w żaden sposób dostępem do rachunku bankowego spadkodawcy. Zdaniem Sądu, jedna z fundamentalnych zasad prawa - ignorantia iuris nocet – bez wątpienia znajduje zastosowanie w niniejszej sprawie.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się również, że staranności spadkobierców w uzyskaniu wiedzy o stanie majątku spadkowego należy oceniać z uwzględnieniem okoliczności sprawy, z tym że poprzestanie na całkowicie bezpodstawnym przypuszczeniu o stanie spadku nie może być uznane za błąd istotny, lecz za lekkomyślność (postanowienie z dnia 30 czerwca 2005 r. w sprawie IV CK 799/2004). Warto też przytoczyć stanowisko Sądu Okręgowego w Płocku, który w uzasadnieniu postanowienia z dnia 23 maja 2012 r. w sprawie IV Ca 309/12, podkreślił, że ustawodawca dając możliwość uchylecia się od skutków swego zaniechania, nie zrobił tego bezwarunkowo, tylko postawił pewne wymogi staranności. Uznał za konieczne podjęcie takich działań, które można i należy oczekiwać od każdego przeciętnego człowieka.

W konsekwencji nie można się zgodzić, że błąd co do przedmiotu spadku, na jaki powołuje wnioskodawczyni, był błędem istotnym i że nie był wynikiem braku jej należytej staranności.

W związku z powyższym, Sąd nie uwzględnił wniosku i odmówił zatwierdzenia uchylecia się przez wnioskodawczynię A. Z. (1) od skutków prawnych złożenia oświadczenia o przyjęciu spadku po mężu A. Z. (2) bez ograniczenia odpowiedzialności za długi.

O kosztach postępowania Sąd orzekł na podstawie art. 520 § 3 kpc, zgodnie z którym jeżeli interesy uczestników są sprzeczne, sąd może włożyć na uczestnika, którego wnioski zostały oddalone lub odrzucone, obowiązek zwrotu kosztów postępowania poniesionych przez innego uczestnika. W związku z powyższym Sąd zasądził od wnioskodawczyni A. Z. (1) na rzecz uczestnika postępowania (...) S.A. w W. kwotę 137,00 zł tytułem zwrotu poniesionych przez niego kosztów zastępstwa procesowego, z uwzględnieniem opłaty skarbowej od pełnomocnictwa. Wysokość kosztów zastępstwa procesowego Sąd ustalił na podstawie przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (§ 6 pkt 2 w zw. z § 20).